

บทที่ 7

การสังเกตการณ์

วัตถุประสงค์ เพื่ออธิบายวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์

การสังเกตการณ์เป็นการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยใช้สายตาสังเกตปรากฏการณ์ ในขณะที่เกิดขึ้น มนุษย์เรายอมรับรู้อะไรที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวเรา เช่น เมื่อจะออกจากบ้านไปทำงานในตอนเช้า เรามักจะสังเกตดูท้องฟ้า ถ้าเห็นมีคลุ้มมีก้อนเมฆสีดำ ๆ เราก็จะนำร่มติดตัวไปด้วย เพื่อว่าฝนตกก็จะได้ไม่เปียกฝน หรือเมื่อเดินข้ามถนนเราก็สังเกตรถยนต์ที่วิ่งไปมาว่าอยู่ใกล้หรือไกล จะข้ามได้ปลอดภัยหรือไม่ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการสังเกตการณ์ เพื่อเข้าใจลักษณะธรรมชาติและขอบเขตของการเกี่ยวข้องกัน ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของปรากฏการณ์ทางสังคม รวมถึงแบบแผนวัฒนธรรมหรือพฤติกรรมของมนุษย์

การสังเกตการณ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การสังเกตการณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
(Unstructured Observation)
2. การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง
(Structured Observation)

การสังเกตการณ์เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลขั้นพื้นฐานของศาสตร์ การสังเกตการณ์สามารถใช้สนองวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้หลายอย่าง อาจใช้เพื่อศึกษาเบื้องต้น เพื่อเกิดการหยั่งรู้ ทำให้สามารถเอาเทคนิคอื่น ๆ มาศึกษาต่อไปได้ อาจใช้เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อช่วยในการศึกษาข้อมูลที่รวบรวมโดยอาศัยเทคนิค

อื่น ๆ หรืออาจใช้เป็นเทคนิครวบรวมข้อมูลโดยตรงในการศึกษาหรืออธิบายสถานการณ์อย่างแม่นยำ หรือเพื่อทดสอบสมมติฐานที่เป็นเหตุเป็นผลกัน

การสังเกตการณ์ที่นำมาใช้ในทางวิทยาศาสตร์จะต้องมีลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นการสังเกตเพื่อทอปัญหาการวิจัย
2. วางแผนอย่างเป็นระบบ
3. บันทึกอย่างมีระบบและเชื่อมโยงกับข้อเสนอทั่วไป
4. สามารถนำมาตรวจสอบและควบคุมความถูกต้องและความเชื่อถือได้
(Validity and reliability)

เราอาจจะเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของวิธีการสังเกตการณ์ได้ดังนี้

ข้อดีของการสังเกตการณ์โดยตรง (Direct Observation)

1. สามารถบันทึกเหตุการณ์หรือพฤติกรรมในขณะที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจะได้อรรถาธิบายที่ถูกต้องกว่าการสอบถามผู้รู้ในภายหลัง ซึ่งอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะผู้ให้สัมภาษณ์ลืมเหตุการณ์นั้นแล้ว ในบางเรื่องผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบว่าบุคคลทุกสิ่งนั้นแล้วทำอย่างนั้นจริงหรือไม่ ก็ต้องใช้การสัมภาษณ์และใช้เทคนิคสังเกตการณ์แล้วนำมาเปรียบเทียบกัน เพราะฉะนั้นการใช้วิธีการสังเกตการณ์สามารถได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้น
2. สามารถบันทึกว่าทำไมคนจึงไม่ยอมเข้าร่วมกลุ่ม ทำไมคนเราจึงแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตน นักวิจัยที่ได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดี อาจจะค้นพบคำตอบได้จากการสังเกต ข้อมูลเหล่านี้ นักวิจัยไม่สามารถถามตรง ๆ ได้ เพราะบุคคลอาจจะไม่ยอมให้ข้อมูล หรือแกล้งให้ข้อความผิดจากความจริงได้

3. สามารถรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่ไม่สามารถให้คำตอบได้โดยเฉพาะ
เด็กทารกไม่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกหรือพฤติกรรมของตน
ได้ นักวิจัยจะต้องใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของเขา
4. การได้ข้อมูลมายังขึ้นอยู่กับความเต็มใจของบุคคลที่จะให้ข้อมูลด้วยใน
บางกรณีบุคคลไม่ยอมให้ข้อมูล หรือต่อต้านการวิจัยเพราะไม่มีเวลา
หรือไม่ยอมให้สัมภาษณ์ ในกรณีเช่นนี้ต้องอาศัยการสังเกตการณ์โดย
ตรง เพราะสามารถแก้ปัญหาการขอความร่วมมือจากบุคคลไปได้

ข้อเสียของการสังเกตการณ์โดยตรง (Direct Observation)

1. การสังเกตการณ์บางอย่างเราไม่อาจทำได้ตามที่ต้องการจะต้องคอย
จนกว่าเหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้น เช่น สังเกตพิธีแต่งงาน น้ำท่วม
เป็นต้น
2. การสังเกตการณ์โดยตรงด้วยวิธีการสัมภาษณ์สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยกว่า
3. พฤติกรรมบางอย่างไม่เปิดโอกาสให้สังเกตได้ เช่น ความสัมพันธ์
ทางเพศ
4. การสังเกตการณ์ยังถูกจำกัดด้วยระยะเวลาเนื่องจากระยะเวลาของ
เหตุการณ์ เช่น ประวัติชีวิต เราไม่สามารถสังเกตได้
5. การสังเกตการณ์ให้ข้อมูลในลักษณะข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงไม่สามารถนำ
มาใช้ประโยชน์ทางสถิติได้ นักวิจัยต้องใช้วิธีการอธิบายลักษณะทั่วไป
ของข้อมูล
6. การสังเกตการณ์มีปัญหาในเรื่องความเชื่อถือได้ของข้อมูล การที่นัก
วิจัยสร้างความสัมพันธ์กับคนหรือกลุ่มที่ตนศึกษามากหรือน้อย อาจจะ

มีผลทำให้ข้อมูลที่ไ้มีอคติในบางเรื่อง

ประโยชน์ของการสังเกตการณ์

1. การสังเกตการณ์ให้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้ง
2. การสังเกตการณ์ให้ข้อมูลเป็นจำนวนมากซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในภายหลัง
3. การสังเกตการณ์ทำให้มองเห็นสถานการณ์เป็นจริงในชีวิต หรือในห้องทดลอง
4. การสังเกตการณ์สามารถยืดหยุ่นได้

ลักษณะของเทคนิคสังเกตการณ์

Selltiz ได้แบ่งเทคนิคการสังเกตการณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ
(Selltiz : 1976 : 270-279)

1. การสังเกตการณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation)
เป็นเทคนิคการสังเกตการณ์ร่วม โดยนักสังเกตการณ์แสดงบทบาทเป็นสมาชิกของกลุ่มและเข้าร่วมในกิจกรรมของกลุ่มไม่มากนัก้อย การสังเกตการณ์แบบไม่มีโครงสร้างนี้นิยมใช้กันมากในการศึกษาทางค่านิยมมนุษยวิทยา
2. การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Observation)
เป็นการสังเกตการณ์ที่นักวิจัยวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะสังเกตอะไรบ้าง จากกลุ่มที่ตนศึกษา ซึ่งเกิดขึ้นในห้องปฏิบัติการที่มีการควบคุมหรือเกิดขึ้นในสนาม การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างใช้ในการศึกษาเพื่อบรรยายเหตุการณ์อย่างมีระบบ หรือทดสอบสมมติฐานเป็นเหตุและผลกัน

ในการศึกษาวิจัยนั้น นักวิจัยมักจะเผชิญปัญหาอยู่เสมอ ไม่ว่าจะการศึกษานั้น จะมีจุดประสงค์อย่างไรก็ตาม เป็นต้นว่า

1. ควรสังเกตอะไร
2. จะบันทึกการสังเกตอย่างไร
3. จะใช้ระเบียบวิธีการอะไร เพื่อก่อให้เกิดความแม่นยำในการสังเกต
4. ผู้สังเกตและผู้ถูกสังเกตควรมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และจะสร้างความสัมพันธ์ได้อย่างไร

การบันทึกข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ต้องกำหนดขอบเขตของสิ่งที่ต้องการศึกษาให้จำกัดและชัดเจน ก็จะสังเกตและบันทึกได้ง่าย และการบันทึกข้อมูลควรจะทำทันทีที่สังเกตก็จะทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วนแม่นยำ ถ้าหากรอไปบันทึกภายหลัง นักสังเกตการณ์อาจจะจำได้ไม่ครบถ้วน ถ้าหากมีอุปกรณ์ช่วยในการบันทึกข้อมูล เช่น เครื่องถ่ายภาพ เทปบันทึกเสียง ช่วยการทำงานก็จะทำให้บันทึกข้อมูลได้รวดเร็ว และครบถ้วนตามที่ต้องการ แต่ในการทำงานบางครั้งไม่สามารถใช้อุปกรณ์ทุนแรงช่วยได้ทันที เพราะฉะนั้นก็เป็นเรื่องที่นักวิจัยจะต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษในการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์

การสังเกตการณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation)

นิยมใช้กันมากในการศึกษาสำรวจเบื้องต้น (Exploratory study)

1. เนื้อหา (Content of Observation)

ควรจะสังเกตอะไรและจะเลือกสังเกตอะไร ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะตอบได้

ง่าย ๆ ในเมื่อเราจะไม่อาจจะทราบได้ว่าเหตุการณ์สำคัญอะไรกำลังจะเกิดขึ้น ดังนั้นการใช้เทคนิคการสังเกตการณ์แบบไม่มีโครงสร้างจึงจำเป็นที่จะต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่นอก หรือแม้แต่การใช้เทคนิคการสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างก็เช่นเดียวกัน

ดังนั้นในการใช้เทคนิคการสังเกตการณ์ผู้สังเกต (Observer) จะต้องได้รับการฝึกอบรม เพื่อว่าเขาจะโต้ตอบว่าเมื่อไรควรที่จะเปลี่ยนแปลงหรือเตรียมตัวรับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น

ทุกครั้งที่ทำการสังเกต ผู้สังเกตควรจะทำการจดบันทึกเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้มีส่วนร่วม (the participants)
 ใครมีส่วนเกี่ยวข้อง?
 บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร
 มีจำนวนเท่าไร?
2. ที่ตั้ง (the setting)
 สถานการณ์หรือเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นที่ไหน?
 ทำไมจึงเกิดขึ้นที่นั่น?
 สถานการณ์นั้นก่อให้เกิดทัศนคติหรือการกระทำที่นำมาซึ่งการยอมรับหรือไม่ยอมรับปฏิบัติตาม (Conformity and non-conformity)
 มีการกระทำหรือการปฏิบัติที่แตกต่างกันไปในสถานที่ต่าง ๆ หรือไม่?
3. จุดมุ่งหมาย (the purpose)
 ทำไมประชาชนจึงมารวมกัน โดยจงใจ โดยมีการวางแผนหรือไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า?
 อะไรคือจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย?

การกระทำของเขาได้รับอนุญาตจากทางการเรียบร้อยแล้ว หรือ
เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมาย

4. พฤติกรรมทางสังคม (the social behavior)

สิ่งกระตุ้นที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น

ใครเข้ามามีส่วนร่วม เขาทำอะไร และเขาทำอย่างไร?

สาเหตุที่ก่อให้เกิดสถานการณ์นั้นได้แก่อะไร?

ใครเป็นผู้ก่อขึ้น?

มีจุดมุ่งหมายอะไร?

การปฏิบัติการที่ใช้กันในขณะนั้น การพูด การต่อสู้ การวิ่ง

มีผลกระทบตอใครบ้าง และมีผลอย่างไร

5. ความถี่และระยะเวลา (frequency and duration)

เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นเมื่อใด กินเวลานานเท่าใดจึงสิ้นสุด

มีความถี่เพียงใด ไม่สม่ำเสมอ สาเหตุที่ก่อให้เกิดการกระทำนั้น

สถานการณ์นั้นมีลักษณะเฉพาะอะไรบ้าง?

2. การบันทึกการสังเกต (Recording Unstructured Observation)

ผู้ทำการสังเกตควรจะทำบันทึกข้อมูลเมื่อใด

ในการบันทึกข้อมูลควรจะทำหน้าที่ในขณะที่กำลังสังเกตหรืออยู่ใน
เหตุการณ์นั้น เพราะจะทำให้สามารถได้ข้อมูลที่ครบถ้วน แต่ในบางครั้งเราไม่
สามารถจะบันทึกข้อมูลในขณะนั้นได้ เพราะจะเป็นการไปรบกวนผู้ถูกสังเกต ทำ
ให้ผู้ถูกสังเกตระมัดระวังตัว ทำให้พฤติกรรมไม่เป็นไปตามธรรมชาติ วิธีการหนึ่ง
ที่จะกระทำก็คือ แอบจับบันทึกย่อ ๆ ในกระดาษแผ่นเล็ก ๆ โดยที่ไม่ให้ผู้สังเกต
เห็น เมื่อกลับถึงบ้านหรืออาจจะหาสถานที่เงียบ ๆ ก่อนกลับบ้านจึงบันทึกรายละเอียด

อย่างถูกต้องมากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ในการบันทึกควรจะเป็นวันที่สังเกต ผู้คนที่เกี่ยวข้อง ชื่อของบุคคลที่นักวิจัยสังเกตพร้อมทั้งสรุปสั้น ๆ ครอบคลุมการสังเกตทั้งหมด

3. การเพิ่มความแม่นยำในการสังเกต (Increasing the Accuracy of Observation)

เมื่อผู้สังเกตจดบันทึกบ่อย ๆ ย่อมก่อให้เกิดความแม่นยำ และถ้าหากผู้สังเกตมีความตั้งใจ หรือมีสมาธิเขาจะพบว่าสามารถจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นเวลานาน ๆ อย่างไรก็ตามรู้สึกว่าจะเป็นการยากลำบากอยู่สักหน่อยที่จะจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อมีผู้อยู่ในเหตุการณ์นั้นมากมายหลายคน การใช้เทปบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกก็ไม่อาจจะกระทำไปเรื่อย ๆ ในเมื่อเทปบันทึกเสียงไม่สามารถจะบันทึกกิริยาท่าทางได้ ถ้าหากใช้คนสองคนสังเกตเหตุการณ์เดียวกันแล้วนำข้อมูลที่บันทึกไว้มาเปรียบเทียบกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และตรวจสอบอคติได้ ในการสังเกตเหตุการณ์นั้น ถ้าผู้สังเกตจดบันทึกลงไปว่าจะอะไรคือข้อเท็จจริง และอะไรคือการตีความของเขาซึ่งได้มาจากการได้เห็นและได้ยินก็ช่วยทำให้ข้อมูลที่ได้มาจากการได้เห็นและได้ยิน ก็ช่วยทำให้ข้อมูลที่ได้มีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) และถูกต้อง (Accuracy) แต่หากหากตีความมากเกินไปความจริงก็จะทำให้ข้อมูลนั้นไม่ถูกต้องและเชื่อถือไม่ได้

คำถามซึ่งถามกันอยู่เสมอ คือผู้สังเกตควรสร้างมิตรภาพอย่างไรกับผู้ถูกสังเกต เขาควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นอย่างไรถ้าหากมีผู้ถูกสังเกตเกี่ยวข้องมากมาย ผู้สังเกตควรจะเลือกสังเกตผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสถานการณ์นั้น แต่ในบางครั้งผู้ที่มีบทบาทรองลงไปอาจจะเป็นผู้หนึ่งที่เราควรจะสังเกตด้วย

การค้นหาบุคคลที่มีอิทธิพล โดยที่บุคคลผู้นั้นไม่มีตำแหน่งการ เป็นผู้นำแบบ
เป็นทางการ

บุคคลผู้ซึ่งทำหน้าที่ปฏิบัติการในยามฉุกเฉิน

บุคคลผู้ซึ่งชักชวนการปฏิบัติงาน

บุคคลผู้ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สังเกตและผู้ถูกสังเกต (The Relation of observer
and observed)

ถ้าการสังเกตขึ้นอยู่กัตัวอย่าง (Sample) และมีบุคคลเพียงคนเดียว
ในบ้านที่เราต้องการสังเกต ความสัมพันธ์ การยกย่องนับถือ และความร่วมมือ
ระหว่างผู้สังเกตและผู้ถูกสังเกต จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล
ด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสมอาจจะทำให้ผลการวิจัยไม่เที่ยงตรง (inaccurate)
ผู้สังเกตอาจจะถูกวิจารณ์ในชุมชนนั้น และก่อให้เกิดความยากลำบากที่จะได้รับความ
จริงจากการสังเกต

ก่อนที่จะสังเกตการณ์ในกลุ่มใดหรือชุมชนใด ผู้สังเกตต้องตัดสินใจว่า
จะเปิดเผยข้อเท็จจริงว่าตนเองเป็นนักวิจัยหรือจะปลอมตัวเป็นบุคคลอื่น ปกติควรเปิดเผย
ข้อเท็จจริงเพราะเป็นวิธีง่าย ๆ เพราะเราไม่สามารถปรับตัวเป็นสมาชิกของกลุ่ม
ได้ในทันทีที่การแจ้งว่าเราเป็นนักวิจัยทำให้มีโอกาสได้ข้อมูล ในกรณีที่เปิดเผยตนเอง
นักวิจัยต้องคอยถามตนเอง เสมอว่าการปลอมตัวของตนจะมีผลร้ายต่อบุคคลในสถานการณ์
หรือไม่

ในกรณีที่เปิดเผยตนเอง เราจะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับ
ประชากรที่เราจะศึกษาอย่างดีที่สุด ซึ่งก็ได้แก่

ผู้ให้ข่าวสำคัญ (key people)
 ผู้ให้ข่าวซึ่งอาจจะไม่ใช่ผู้ที่เราต้องการจะศึกษา
 แต่เป็นตัวแทนของปัญหาทั้งสองด้าน ได้แก่

บุคคลที่เห็นด้วยกับกฎหมายการทำแท้ง
 บุคคลที่คัดค้านกฎหมายทำแท้ง
 คนงานหรือผู้จัดการ
 ครูและนักเรียน นักศึกษา เป็นต้น

ในบางครั้งนักวิจัยอาจจะต้องเข้าร่วมในโครงการของชุมชน ทั้งนี้เพื่อ
 จะให้ข้อมูลที่เขาคงต้องการ

โดยปกติแล้วเราควรจะสร้างความสัมพันธ์ที่ละเอียดละน้อย อย่าทำอย่าง
 รวดเร็วจนเกินไปและไม่ควรเสนอตัวกับผู้ที่เราจะสัมภาษณ์มากนัก พยายามทำความรู้จักค่อยเป็น
 ค่อยไปจนกระทั่งผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความไว้วางใจ

คุณสมบัติส่วนตัวของนักวิจัยมีส่วนช่วยในการวิจัยให้บรรลุผลสำเร็จได้ เช่น
 ผู้หญิง หรือผู้ชาย หม่อมสาวหรือคนแก่ มีเชื้อชาติ ศาสนา และสัญชาติเกี่ยวข้องกับ
 ประชากรที่จะศึกษา สิ่งเหล่านี้ควรนำมาประกอบการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลหรือนัก
 วิจัยออกไปในท้องถิ่นหรือชุมชน

การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Observation)

การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้างใช้ในการศึกษาเพื่อบรรยายเหตุการณ์
 อย่างมีระบบหรือทดสอบสมมติฐานเป็นเหตุและผลกัน ในการศึกษาอย่างมีระบบนี้
 นักวิจัยรู้ถึงลักษณะของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงอยู่ในฐานะที่จะ
 วางแผนในการสังเกตและบันทึกข้อมูลไว้ล่วงหน้า การสังเกตการณ์แบบมีโครงสร้าง

มุ่งสังเกตลักษณะของพฤติกรรมบางอย่างที่กำหนดซึ่งเกิดในสนามหรือในห้องปฏิบัติการ
ที่มีการควบคุม

สถานที่ ในสนามหรือในห้องปฏิบัติการ ในขณะที่เขาไม่สามารถควบคุมหรือทำนายเหตุการณ์ เขาสามารถตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะสังเกตพฤติกรรมประเภทใด

การวัดจำนวนหรือทิศทางของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ผู้สังเกตจะต้องเป็นผู้กำหนดไว้ล่วงหน้า ประเภทของข้อมูลที่จะทำการสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบ ข้อมูลเหล่านี้อาจจะได้มาจากการศึกษาเบื้องต้น (pilot studies)

การบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นควรจะรวมถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย

การให้ความร่วมมือช่วยเหลือ การแนะนำ การให้ข่าวสาร การส่งเสริมและการสนับสนุน การปฏิเสธคำแนะนำ การส่งข้อมูลกลับคืน การไม่ให้ความร่วมมือ การแสดงความโกรธ ฯลฯ

ในแต่ละกรณีจะต้องมีการบันทึกเหตุการณ์ตั้งแต่บุคคลเริ่มลงมือกระทำ และผลจากการกระทำนั้น ๆ

ในบางครั้งนักวิจัยจะบันทึกเหตุการณ์อยู่เบื้องหลัง

1. เนื้อหา (Content of Observation)

การสังเกตแบบมีโครงสร้างมีอิสระของการเลือกในเนื้อหา น้อยกว่าการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง

สถานการณ์และปัญหาส่วนใหญ่จะได้มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า ในการสังเกตแบบมีโครงสร้าง นักวิจัยจะทำการศึกษาเบื้องต้นเพื่อคว้า ข้อมูลของเขาใช้

วัดได้ในสิ่งที่เขาคองการวัดหรือไม่ เขาได้กำหนดประเภทของข้อมูลที่คองการวิเคราะห์ไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะทำการศึกษาริจ เมื่อเริ่มงานจึงมีประเภทของข้อมูลที่คองการสังเกตไว้พร้อม

กรอมอ้างอิงของผู้สังเกตการณ์จะคองทราบ อาจจะเป็นกลุ่มครุอาจารย์ กลุ่มนิสิตนักศึกษา หรือความสัมพันธ์ระหว่างครุอาจารย์กับนักศึกษา

นักวิจัยอาจคองการปฏิบัติการโต้คองซึ่งกันและกันทั้งหมดที่เกิดขึ้น หรือคองการทราบเป็นเพียงบางส่วน เพื่อช่วยให้ข้อมูลเที่ยงตรงขึ้น

นักวิจัยจะคองพิจารณาว่า what is an act? เช่นอาจจะเป็นสุนทรพจน์ของสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม เป็นหน้าที่จะคองดำเนินการ หรือเป็นเหตุการณ์เหล่านี้ เป็นต้น

ในการบันทึก Verbal behavior ที่ปฏิบัติกันก็คือจะคองบันทึกความคิดเห็นและคำพูดแยกจากกัน

นักวิจัยคองตัดสินใจว่าจะบันทึกเหตุการณ์อย่างไร เราสนใจที่จะบันทึกเหตุการณ์ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน เราจะคองบอกให้ทราบว่าเราบันทึกเหตุการณ์ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนเท่านั้น เราสามารถที่จะบันทึกเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องหรือเพียงบางส่วนเท่านั้น เมื่อคนอื่นอ่านแล้วสามารถเข้าใจคำพรรณนาของท่านหรือไม่ ท่านคองการในสิ่งที่ท่านประสงค์หรือไม่ นี่เป็นจุดประสงค์ของท่านหรือไม่

2. การบันทึกการสังเกต (Recording Observation)

ปกติไม่มีวิธีใดเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการบันทึกการสังเกตการณ์ ระบบการบันทึกที่ใช้กันบ่อยที่สุดคือ แผ่นกระดาษประกอบด้วยหัวข้อข้อมูลที่คองการบันทึก และ

และมีช่องว่างสำหรับใส่เครื่องหมายด้วย IBM cards เครื่องบันทึกเสียง กล้อง
ถ่ายภาพยนต์ ถ้าต้องการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดก็อาจใช้เครื่องบันทึกเสียง
และเครื่องฉายภาพยนต์ได้

วิธีการแต่ละอย่างมีทั้งข้อดีข้อเสีย แต่อย่างไรก็ตามเราคงต้องตัดสินใจ
ใจว่าจะใช้เครื่องมือชนิดใดในการบันทึกก่อนที่จะเริ่มโครงการวิจัย และจะต้องบันทึก
อย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนครบถ้วนภายในเวลาที่กำหนด ถ้าข้อมูลเป็น
ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative) จะต้องกำหนดว่าใครจะเป็นผู้เริ่มต้น และใคร
เป็นผู้รับไว้ล่วงหน้า

3. การเพิ่มความเชื่อถือได้จากการสังเกตการณ์ (Increasing the Reliability of Observation)

การใช้ระเบียบวิธีการเกี่ยวกับการสังเกตการณ์อย่างสอดคล้องกันจะ
ช่วยก่อให้เกิดความเชื่อถือได้ในการสังเกต ถึงแม้ว่าผู้สังเกตการณ์จะปฏิบัติตามคำ-
แนะนำเหมือนกันมีความชำนาญและมีประสบการณ์ก็ตาม แต่ก็อาจเผชิญปัญหาเกี่ยวกับ
ความเชื่อถือได้ และความถูกต้องของการสังเกตการณ์

- การให้คำจำกัดความของพฤติกรรมจะต้องชัดเจน และดำเนินการ
ไปตามนั้น
- นักสังเกตการณ์ต้องได้รับการฝึกอบรม มีทักษะ มีความมั่นใจใน
การตัดสินใจพฤติกรรม
- ความผิดเพี้ยนในข้อมูล เนื่องจากความต้องการหรือค่านิยมของผู้
สังเกตเองต้องระงับให้หมดสิ้นไป
- นักวิจัยจะต้องไม่ปฏิบัติงานหนัก คือทำงานเกินตัว
- ควรจะมีโครงการฝึกอบรม เพื่อให้รู้ถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลกับ
ทฤษฎี และสมมติฐานในการศึกษา

- ควรจะมีการทดลองก่อนหรือทำการศึกษาเบื้องต้น เพื่อจะได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สังเกตการณ์และผู้ถูกสังเกตการณ์ (The

Relation of Observed and Observer)

ทั้งการสังเกตการณ์ร่วมและไม่ร่วมเผชิญปัญหาเดียวกันในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ถูกสังเกต การติดต่อกับผู้ถูกสังเกตจะต้องเตรียมการไว้อย่างรอบคอบเพื่อแน่ใจว่า ผู้ถูกสังเกตยอมรับนักสังเกตการณ์ เพราะการบันทึกข้อมูลจะทำได้โดยเปิดเผย จึงไม่สามารถปิดบังการวิจัยได้

ผู้ถูกสังเกตการณ์จะต้องพยายามให้พวกที่เป็นกลาง หรือผู้ที่มองปัญหา ยังไม่เห็นเกิดความรู้สึกประหลาดใจ และยอมรับก่อน

สิ่งที่พึงระลึกอยู่เสมอก็คือว่า นักสังเกตการณ์เป็นตัวแปร (Variable) และการที่นักสังเกตการณ์เข้าไปปรากฏตัวในกลุ่มที่สังเกตจะต้องพยายามไม่ให้เกิดตัวแปรใหม่ขึ้นในสถานการณ์ ซึ่งจะมีผลทำให้พฤติกรรมของกลุ่มที่ถูกสังเกตเปลี่ยนแปลงไป

โดยทั่วไปแล้วประชาชนจะคุ้นเคยให้ความเป็นกันเองกับผู้สังเกตการณ์ เมื่อเขาได้ตระหนักว่า ผู้สังเกตการณ์จะไม่เข้าแทรกแซงในกิจกรรมของเขา

สรุป

ในการศึกษาวิจัยจะใช้วิธีใดในการสังเกตการณ์ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของหัวหน้าโครงการ หรือผู้สังเกตการณ์เอง และการวินิจฉัยจะถูกตั้งอย่างไรขึ้นอยู่กับพื้นเพ การฝึกอบรม หักกักร ทฤษฎี และประสบการณ์ในงานของบุคคล การใช้วิธีการสังเกตการณ์เก็บข้อมูล จึงต้องคำนึงถึงผู้ที่ทำงานนั้นอย่างมาก ซึ่งต้องมีอุปนิสัย

ทักษะ และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาที่ต้องการข้อมูลจากการสังเกต ผู้สังเกต จะต้องทำความเข้าใจในปัญหาที่ต้องการวิจัยให้ชัดเจนเสียก่อน จึงจะกำหนดเลือกสิ่ง ที่จะสังเกตได้ถูกต้อง และจะต้องมีแนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหานั้นอยู่พอสมควร จึง จะติดตามสังเกตสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ครบถ้วนเหมาะสม อาศัยความเข้าใจ ชัดเจนในปัญหาที่ต้องการวิจัย และแนวความคิดทฤษฎีที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ผู้ใช้วิธี สังเกตจึงจะกำหนดได้ว่าในสภาพของการทำงานครั้งหนึ่ง ๆ จะใช้การสังเกตแบบใด จึงจะได้ผลที่สุด และจะต้องเตรียมอุปกรณ์เครื่องมืออะไรประกอบการทำงาน